

Klinické a histopatologické aspekty nejčastějších zánětlivých neinfekčních kožních onemocnění

Miroslav Důra¹, Eva Sticová^{2,3}, Andrea Felšöová^{3,4}, Jiří Štork¹

¹Dermatovenerologická klinika 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Všeobecné fakultní nemocnice, Praha

²Ústav patologie 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Fakultní nemocnice Královské Vinohrady, Praha

³Pracoviště klinické a transplantační patologie, Institut klinické a experimentální medicíny, Praha

⁴Ústav histologie a embryologie 2. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

SOUHRN

Autoři předkládají didaktický přehled nejčastějších zánětlivých neinfekčních kožních onemocnění. Tento přehled není vyčerpávající, ale názorný, a to zejména z hlediska systematického přístupu k hodnocení kožní biopsie s počátečním vyhodnocením morfoloického vzoru („pattern“) zánětlivého procesu, který pak usnadní další postup k určení diagnózy. K histopatologické fotografické dokumentaci je současně připojena klinická obrazová dokumentace typických primárních kožních projevů. Ta umožňuje odečítajícímu patologovi základní klinicko-patologickou korelaci, která má v dermatohistopatologii zásadní význam.

Klíčová slova: dermatitidy – vzory („patterns“) zánětu – klinické projevy – klinicko-patologická korelace

Clinical and histopathological aspects of the most common inflammatory non-infectious skin diseases

SUMMARY

The authors present a didactic overview of the most common inflammatory non-infectious skin diseases. This overview is not exhaustive, but illustrative, especially when regarding the aspect of a systematic approach to the evaluation of skin biopsy with an initial evaluation of the morphological pattern of the inflammatory process. This will subsequently facilitate the diagnosis. Photodocumentation of typical primary skin manifestations is attached to the photomicrograph images. This enables the pathologist to make a basic clinical-pathological correlation, which is of fundamental importance in dermatopathology.

Keywords: dermatitis – patterns of inflammation – clinical symptoms – clinical-pathological correlation

Cesk Patol 2023; 59(3): 104–123

Diagnostika zánětlivých procesů postihujících kůži a sliznice často vyžaduje mikroskopické vyšetření kožního vzorku. Histopatologické hodnocení kožních biopsií však může činit poměrně značné potíže, a to zejména pro velkou propojenost klinického obrazu a mikroskopického nálezu. Stejný či obdobný mikroskopický obraz může provázet celou řadu onemocnění s různou klinickou manifestací. Stěžejní je pak klinicko-patologická korelace. Tu provádí nejdříve patolog, a to na základě správně vyplněné průvodky poskytující hodnotnou klinickou diferenciální diagnózu. Důležitý je přesný makroskopický popis typických projevů, dále časové údaje o trvání lézí, jejich počet a distribuce a velmi prospěšné je i shrnutí anamnézy nynějšího onemocnění. Nezbytné jsou rovněž údaje o jiných klinických obtížích a užívané medikaci, což umožní patologovi posoudit vztah kožní léze k systémovým onemocněním. Závěrečnou klinicko-patologickou korelaci provádí zkušený klinický dermatovenerolog. Pro nastavení správného diagnostického směru bývá zásadní vzájemná komunikace mezi oběma specialisty. K dobré orientaci v klinických i patologických nálezech přispívá znalost základních dermatovenerologických i patologických pojmů (tab. 1).

✉ Adresa pro korespondenci:

prof. MUDr. Jiří Štork, CSc.

Dermatovenerologická klinika 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Všeobecné fakultní nemocnice

U Nemocnice 499/2, 128 00 Praha 2

e-mail: jiri.stork@vfn.cz

Vyčerpávající přehled klinických a patologických rysů všech nádorových kožních onemocnění zdaleka přesahuje možnosti časopisecké publikace. Proto autoři poskytují přehled klinicky nejzávažnějších a nejčastějších dermatóz, se snahou postihnout typické obrazy a primární projevy onemocnění. Současnou snahou je pak usnadnit základní orientaci v nahlížení na kožní biopsie.

V první řadě je při histopatologickém hodnocení kožních lézí vhodné zařadit afekci do určité skupiny chorob stejným základním morfoloických vzorem („pattern“), což zpravidla významně usnadní další diferenciálně diagnostickou rozvahu (1).

V následujícím textu jsou zánětlivé dermatózy rozděleny do osmi základních histopatologických kategorií:

1. Poruchy rohování
2. Dermoepidermální lichenoidní/interface dermatitidy
3. Puchýřnatá a pustulózní onemocnění
4. Psoriasiformní a spongiotické dermatitidy
5. Granulomatózní záněty
6. Fibrotizující procesy
7. Vaskulitidy, vaskulopatie a neutrofilní dermatózy
8. Panikulitidy

Při hodnocení kožních lézí je nezbytné vzít v úvahu i časový faktor. Kožní léze mohou v závislosti na délce trvání vykazovat v jednotlivých fázích vývoje rozdílné znaky a jejich zařazení do morfoloických kategorií se může časem měnit, případně se znaky mohou překrývat. Příkladem mohou být jednotky ze skupiny ekzému, které v akutní fázi vykazují převážně známky spongiotické dermatitidy, chronické projevy však zpravidla spadají do kategorie psoriasiformní dermatitidy (2).